

figt til, at den Trang, der er til selvstændigt Eje i Befolkningen, vil virke nok saa godt som denne Lovs Bestemmelser. Det er en særdeles stærkt og gradvis Udvikling, der paa dette Omraade har været netop i dette Aarhundrede, hvilket man kan overbevise sig om ved de statistiske Tabeller, som det jo er unødvendigt her at citere. Der er endog saa fremkommet stærke Betæneligheder ved en overdreven Udstykning og Opførelse af Huse; der kan derved fremkaldes Pauperisme, som man kalder det med et fremmed Ord, Fattigdom, der ellers ikke vilde finde Sted, idet der vel i Djebliffet kan være Arbejde og Bæstfæstiggelse for Befolkningen, men den lette Udgang til Hus og Hjem vil lede til alt for tidlige Egttefæber, og der vil paa den Maade skaffes en for stor Befolkning til Beje paa et Sted, jaaledes at den ikke kan faa tilstrækkeligt Arbejde. Disse Betæneligheder skal jeg her se bort fra; naar man overhovedet er enig om, at man vil til at opføre Huse, maa man jo lægge disse Betæneligheder til Side. Skønt der ganske vist er enkelte Steder, hvor der er en saadan Sammenhobning, som ofte kan have sin Fare, vil jeg som sagt se bort fra disse Betæneligheder. Naar man nu spørger om, hvorledes Forholdet er for Tiden, om der er nogen Udsigt til, at det vil blive værre i Fremtiden med at skaffe Jord og Boliger, og om der er nogen særlig Trang til Stede, som det gælder om at afhjælpe, forekommer det mig, at har man spurgt alle Sogneraadene, maa de Svar, de have givet, dog have nogen Betydning, og Side 63 staar der, at Resultatet er, at der i Reglen ingen Banfæstigheder er ved at skaffe Jord til Husmænd. Men naar der altsaa er en stærk Udvikling i den Retning, og der er en stor Mængde selvstændige Ejere, endog saa 4 Gange saa mange som Indfødere, og naar der ingen Banfæstighed er ved at skaffe Jord til Huslodder, synes Tilstanden og Udsigterne i og for sig ikke at være saa særdeles trøstesløse. Hertil kommer saa den Omstændighed, som man ikke maa glemme, at det er med Landarbejderne som med andre Mennecker, at de ofte have ondt ved at vide, hvad de selv egne sig til, og skønt jeg ser, at man tit paastaar det modsatte, vil jeg hævde, at det i alt Fald er et ensidigt Billede, naar man vil paastaa, at Landarbejderen ganske i Almindelighed føler sig lykkelig ved at være Ejer af Hus og Jord. Jeg har ganske vist set mange Tilfælde, hvor de have følt sig særlig lykkelige derved, men jeg har ogsaa set mange Tilfælde, hvor det stik modsatte har været Tilfældet, hvor vedkommende har sagt: Gud give, jeg aldrig

havde købt den Ejendom. (Berniksen: Det gælder ogsaa Gaardmændene.) Ja, det gælder selvfølgelig alle, man søger jo ikke heller kunstig at forcere Folk ind i Gaardmands- eller andre Stillinger. Altsaa, det kommer i allerhøjeste Grad an paa, om vedkommende Arbejder har den Evne baade at kunne passe sit Arbejde uden for sit Hjem og tillige i sin Fritid drive en saadan lille Lod. Der er mange, hvis Arbejde er af den Bæstfæstiggelse, at naar de komme hjem, er det en Forøgelse af deres Glæde, og saa er det i Virkeligheden ofte jaaledes, at de ikke kunne faa det ud af Lodden, som de have givet for den, og det samme kan hændes med disse Statshuse. Man maa ogsaa se hen til Resultaterne i Udlandet, idet disse Forslag jo have været fremme overalt; man maa se, hvilke Resultater der der er kommet ud af Bestræbelserne i den Retning. Og ser man saa, hvad Kommissionsbetænkningen indeholder i saa Henseende, forekommer det mig, at naar man paa en Side i et vist Afsnit træffer Angivelse af, at der er kommet særdeles betydningsfulde Love i den Retning, staar der et Par Sider længere henne, at Resultaterne ere aldeles betydningsløse. Saaledes er det gennemgaaende refereret, hvad der er foregaaet i Udlandet: Overalt i Europa, i Amerika, i vore Nabolande, Sverige, Norge, Tyskland, i England og i Irland have disse Love været fremførte. Det omtales i Betænkningen, og der staar f. Eks. Side 13, Bilag 1, at det var en Lov af indgribende Betydning, der kom frem i Preussen. Men allerede Side 16 staar der, at Forsøget maa erkendes for ikke at være lykkes. Det synes altsaa mest at have været teoretisk Betydning, der har kunnet tillægges disse forskellige Forsøg. Det eneste Sted, hvor jeg, i hvert Fald efter hvad der paastaas i Betænkningen, har kunnet se, at der er kommet noget positivt ud af disse Bestræbelser, er Irland. Ikke en Gang i England, hvor man skal have ofret store Summer direkte paa Løsningen af dette Spørgsmaal, er der ifølge Betænkningen kommet noget særligt ud af det. Om Irland derimod staar der, at Spørgsmaalet skal være bragt videre gennem disse Lovforanstaltninger, men der føjes til, at det der væsentlig var Spørgsmaalet om Havelodder, det gjaldt. Irland er desuden ganske ekseptionelt stillet, og det kan vistnok, hvad Ejendomsforholdene angaar ikke sammenlignes med noget andet Land, og Statens Indgriben er der, som sagt, begrænset til at skaffe Havelodder og ikke selvstændige Huse med Jord, som skal dyrkes. Dette minder i øvrigt uvilkaarligt om det Forslag, der kom